

Signaleren van pesten op school: Diagnostiek als eerste aanzet tot interventie

Matty van der Meulen
Ontwikkelingspsychologie, Groningen
Workshop Symposium Pesten:
over leven in een harde leerschool
Amsterdam, 16 februari 2005

Definitie van pesten

- Een persoon wordt gepest als hij of zij *herhaaldelijk* en *langdurig* blootstaat aan *negatieve* handelingen, verricht door één of meer personen. (Olweus)
- Kenmerkend is een ongelijke machtsverhouding, met opzet schade berokkenen, slachtoffer lokt het niet uit

Vormen van pesten

■ Direct pesten

fysiek: slaan, schoppen, spullen afpakken, beschadigen

verbaal: uitschelden, beledigen, racistische opmerkingen maken

■ Indirect pesten

buitensluiten, roddelen

■ Eerste vraag:

Kunt u pestgedrag op school waarnemen?
Zo ja, om welk gedrag gaat het dan?

Wat gebeurt er eigenlijk?

- Waarnemen van pestgedrag in de klas, op schoolplein, tijdens gymles (kleedkamer)
- Wat kan de volwassene (leerkracht) zien?
- Begin, verloop en einde (pestscenario's)
- Verschil tussen pesten en plagen, stoeien
- Wie zijn er bij betrokken?

■ Tweede vraag:

Kunt u slachtoffers signaleren?

Zo ja, om welke kenmerken of signalen gaat het dan?

Kenmerken (uit onderzoek)

■ Slachtoffers

- fysiek minder sterk
- geen afwijkende uiterlijke kenmerken
- niet populair bij klasgenoten
- minder zelfverzekerd, gevoeliger
- negatief zelfbeeld
- emotionele problemen, hyperactiviteit, problemen in omgang met leeftijdsgenoten

Kenmerken (uit onderzoek)

- **Agressieve (dader)slachtoffers**
 - (reactief) agressief
 - negatief zelfbeeld
 - minst populair

Signalen van slachtoffers

- Herhaaldelijk geschopt, geslagen, uitgescholden, uitgelachen
- Altijd alleen in de pauzes
- Bij de leerkracht in de buurt blijven
- Nooit gekozen bij gymnastiek
- Onzeker
- Plotseling of geleidelijke slechtere schoolprestaties

Signalen slachtoffers (vervolg)

- Thuiskomen met kapotte kleren, boeken
- Onverklaarbare blauwe plekken
- Nooit vriendjes mee naar huis
- Nooit naar verjaardagspartijtjes
- Niet graag naar school gaan
- Slecht slapen

■ Derde vraag:

Kunt u daders signaleren?

Zo ja, om welke kenmerken of signalen gaat het dan?

Kenmerken (uit onderzoek)

■ Daders

- (proactief) agressief
- fysiek relatief sterk
- niet bij iedereen populair,
wel bij kleine groep handlangers
- sociaal intelligent, prosociaal gedrag
- weinig empathie
- gedragsproblemen, hyperactiviteit,
problemen met leeftijdsgenoten

Signalen daders

- Andere kinderen voortdurend op vervelende manier lastig vallen, intimideren, bedreigen, spullen afpakken, kapot maken
- Doen dat bij kinderen die zwakker zijn, zich niet goed kunnen verdedigen

■ Vierde vraag:

Hebt u inzicht in welke kinderen bij pestgedrag betrokken zijn en welke rol ze daarbij hebben?

Rollen in peestsituaties

- Daders
- Meelopers
- Publiek
- Slachtoffers
- Verdedigers
- Buitenstaanders

■ Vijfde vraag:

Gebruikt u bepaalde methoden om informatie over pesten op school of de klas te verkrijgen?

Zo ja, welke methoden zijn dat dan en welke ervaringen hebt u daarmee?

Methoden om pestgedrag te signaleren

- Zelfrapportage
- Nominatie door klasgenoten
- Observatie op school van interacties tussen kinderen (“pestscenario’s”)
- Gesprekken met leerlingen
- Kenmerken/symptomen van individuele kinderen checken of in de gaten houden